

Nr 13.

Ankom till riksdagens kansli den 7 mars 1919 kl. 1/21 e. m.

Utlåtande i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om anställande av distriktsbarnmorskor m. m., dels ock i anledning därav väckta motioner.

Närvarande: Herrar Dahl, von Sneidern, Ernst Lindblad, Jacob Larsson*), Alfred Petrén, Boberg, Frändén, von Essen, Kaijser, Magnusson i Kalmar, Andersson i Knäppinge, Johansson i Trollhättan, Nilsson i Vibberbo*), Hage, Hagman i Stockholm och Bäckman.

*) Ej närvarande vid utlåtandets justering.

Genom en den 24 januari 1919 dagtecknad proposition, nr 39, vilken hänvisats till lagutskott och behandlats av andra lagutskottet, har Kungl. Maj:t under återopande av propositionen bilagda utdrag av statsrådsprotokollet föreslagit riksdagen att antaga här nedan intagna förslag till lag om anställande av distriktsbarnmorskor m. m.

I sammanhang med berörda proposition har utskottet till behandling förehaft följande i anledning därav väckta motioner, nämligen:

inom första kammaren:

nr 133 av herr *Kaijser*; samt

inom andra kammaren:

nr 320 av herr *Persson* i Fritorp; och

nr 323 av herrar *Norman*, *Carlsson* i Solberga och *Bengtsson* i Kullen.

Beträffande grunderna för ifrågavarande lagförslag får utskottet, i den mån ej redogörelse därför här nedan lämnas, hänvisa till den kungl. propositionen jämte därvid fogade protokollsutdrag.

I fråga om vad motionärerna hemställt samt vad de till stöd för sina yrkanden anfört, hänvisas till motionerna, i den mån desamma icke finnas återgivna här nedan i samband med behandlingen av de särskilda bestämmelserna i förevarande lagförslag.

Kungl. Maj:ts
proposition.

I skrivelser till Kungl. Maj:t åren 1914 och 1917 har svenska allmänna barnmorskeförbundet genom sin styrelse gjort framställningar om förbättring av de kommunalt anställda barnmorskornas löner m. m., och har Kungl. Maj:t i anledning härav anbefallt medicinalstyrelsen att avgiva utlåtande över dessa framställningar. Riksdagen har därefter i skrivelse den 4 maj 1917 — under tillkännagivande, att riksdagen, i anledning av väckt motion, för sin del antagit lag om ändrad lydelse av 3 § i lagen den 13 juni 1908 angående kommuns skyldighet i fråga om anställande av barnmorska, vilken lagändring innebar höjning av barnmorskornas minimilön från 300 till 400 kronor årligen — anhållit, att Kungl. Maj:t måtte för 1918 års riksdag framlägga det förslag till löneroglering för barnmorskor, vartill den i frågan pågående utredningen kunde föranleda. Medicinalstyrelsens utlåtande i frågan avlämnades den 23 november 1917, men då det befanns nödvändigt att lämna landstingen tillfälle att yttra sig över medicinalstyrelsens lönerogleringsförslag, har proposition i ämnet kunnat avlätas först till innevarande riksdag.

Det nu framlagda lagförslaget avser att tillgodose det behov, som gjort sig gällande, av en effektiv förbättring av barnmorskornas avlöningsförhållanden, utan att därvid enbart primärkommunerna, vilka enligt nu gällande bestämmelser ha att ensamma bestrida de inom desamma anställda barnmorskornas löner, bliva betungade med utgifter för detta ändamål. I sådant hänseende föreslås i propositionen en av den kommunala indelningen oberoende uppdelning av riket i barnmorskedistrikt, vart och ett med en fast anställd barnmorska, samt att såväl staten som landstingen skola efter vissa grunder lämna bidrag till distriktsbarnmorskornas avlöning, vilken i övrigt, liksom de distriktsbarnmorska tillkommande naturaförmåner, skall bestridas av kommunerna.

Förslaget innefattar därjämte bestämmelser till närmare genomförande av den sålunda föreslagna organisationen av barnmorskeväsendet, såsom angående inrättande av särskilda organ, barnmorskestyrelser, som skola ha till uppgift att utöva den närmaste uppsikten över barnmorskeväsendet och att handlägga i samband därmed stående frågor, ävensom rörande anställande av reservbarnmorskor med tjänstgöringsskyldighet under distriktsbarnmorskas semester eller eljest vid förfall för henne.

Utskottet.

Utskottet, som anser en löneroglering för barnmorskorna och i samband därmed en ändrad ordning för det allmännas omsorger om barnmorskeväsendet böra komma till stånd, finner det kungl. förslaget be-

främja de önskemål, som av riksdagen i förstnämnda avseende uttalats, och håller före, att en organisation i huvudsaklig anslutning till propositionen bör komma till stånd.

Granskningen av de särskilda bestämmelserna i lagförslaget och av de i ämnet väckta motionerna har emellertid givit utskottet anledning till vissa uttalanden och ändringsförslag, vilka nedan under de särskilda paragraferna anmärkas.

1 §.

Beträffande rikets indelning i barnmorskedistrikt bestämmes i denna paragraf, att densamma skall fastställas av medicinalstyrelsen. I propositionen anföres, att en förutsättning för statens medverkan till genomförande av ifrågasvarande löneförbättring borde vara, att en utjämning beträffande tillgången av barnmorskor och omfattningen av deras arbete inom olika trakter av landet i möjligaste mån komme till stånd. Departementschefen har ansett, att den för sådant ändamål erforderliga regleringen av de nuvarande distriktens antal och omfattning lämpligast verkställas genom medicinalstyrelsen. Betänkligheter mot överlämnande åt central myndighet av dylik befogenhet hava emellertid uttalats med hänsyn till de konsekvenser, avgöranden i hithörande frågor kunna medföra i avseende å den kommunala beskattningen. Såväl med hänsyn härtill som av den anledning att man icke hos medicinalstyrelsen kan förutsätta samma ingående kännedom som hos ortsmyndigheterna om de lokala förhållanden, vilka böra inverka vid distriktsindelningens verkställande, har inom utskottet ifrågasatts, att denna indelning borde uppdragas åt myndighet inom länen. Då det emellertid icke torde kunna förnekas, att särskilt den första indelningens fullt ändamålsenliga ordnande kräver en överblick, som endast en central myndighet lär besitta, samt i propositionen angivits såsom självfallet, att, innan medicinalstyrelsens avgörande i dylikt ärende träffas, vederbörande länsstyrelser och kommuner samt — i fråga om senare jämkningar i den en gång fastställda indelningen — barnmorskestyrelserna skola beredas tillfälle att yttra sig, har utskottet — som förutsatt, att medicinalstyrelsen kommer att fästa största avseende vid de synpunkter, som sålunda kunna göras gällande från de lokala myndigheternas sida — icke ansett sig böra föreslå ändring i sättet för distriktsindelningens åvägbringande.

Enligt förslagets innehåll skall det i varje barnmorskedistrikt finnas en fast anställd distriktsbarnmorska, medan i hittills gällande lag angående kommuns skyldighet i fråga om anställande av barnmorska

finnes den bestämmelsen, att inom kommun, som är av större vidd eller har större folkmängd, två eller flera fast avlönade barnmorskor skola finnas anställda. Utskottet förmenar, att det varit mera ändamålsenligt, att en liknande bestämmelse kvarstått, så att icke en kommun, som är av sådan storlek, att den har behov av mer än en barnmorska, behöft indelas i särskilda distrikt utan kunnat utgöra ett distrikt med två eller flera distriktsbarnmorskor. Utskottet ifrågasätter dock icke någon ändring i förslaget i detta hänseende, då det i blivande instruktioner torde kunna stadgas, att i kommun, som omfattar flera barnmorskedistrikt, distriktsbarnmorska skall vara skyldig att bistå barnaföderskor inom kommunens område jämväl utanför det egna distriktet.

Andra stycket i förevarande paragraf lämnar möjlighet för städer och vissa mindre landskommuner att kunna undantagas från distriktsindelningen. Enligt paragrafens föreslagna lydelse skall villkor därför vara, att staden eller intill densamma gränsande mindre landskommun träffar avtal med tillräckligt antal i staden praktiserande barnmorskor att, mot ersättning av staden eller landskommunen för varje förrättning, betjäna medellösa barnaföderskor. Av detta stadgande synes närmast framgå, att medicinalstyrelsen skulle äga medgiva staden eller landskommunen att bli undantagen från distriktsindelningen och därmed följande förpliktelser, om kommunen blott sörjer därför att medellösa barnaföderskor erhålla tillfredsställande vård, samt om denna hjälp meddelas på kommunens bekostnad. Enligt utskottets uppfattning bör emellertid — såsom ock med förslaget lär vara avsett — fordras, att staden eller landskommunen skapar tillräckliga garantier för att det inom dess område blir tillfredsställande sörjt för betjänande av *alla* barnaföderskor. Utskottet håller visserligen före, att medellösa barnaföderskor böra erhålla förlossningshjälp utan kostnad, men synes stadgande därom icke hava sin plats i denna lag — någon motsvarighet därtill finnes icke heller beträffande kommuner, som ingå i barnmorskedistrikt — utan denna fråga torde, på samma sätt som beträffande sistnämnda kommuner lärer vara avsett, böra regleras antingen i de arvodestaxor, som komma att fastställas, eller genom förbehåll vid barnmorskas antagande. Med denna uppfattning anser utskottet, att åt förevarande lagstadgande bör givas det innehåll, att villkor för att ifrågavarande områden skola kunna undantagas från distriktsindelningen skall vara, att staden eller landskommunen sluter avtal med tillräckligt antal barnmorskor, varigenom dessa mot viss ersättning av ifrågavarande kommun, beräknad efter antalet utförda förrättningar, förplikta sig att, med åtnjutande därutöver — på samma

sätt som i kommuner, ingående i distriktsindelningen — av enligt taxa begränsad avgift från barnaföderskorna, betjäna vilken som så önskar. Genom ett dylikt stadgande synes den princip, som torde ligga till grund för ifrågavarande undantagsbestämmelse, bättre komma till uttryck.

Samma förmån som i förevarande stadgande medgivits stad har föreslagits skola tillkomma *intill stad gränssande* mindre landskommun. Avgörande för denna särställning synes emellertid utskottet icke böra vara den mera tillfälliga omständigheten, om kommunen direkt gränsar till staden, utan snarare det förhållandet, att kommunen är staden så *närbelägen*, att det i paragrafen angivna förfaringssättet kan med fördel tillämpas av densamma. Utskottet har fördenskull ansett, att orden »intill stad gränssande» böra utbytas mot »närbelägen».

2 §.

Herr Kaijser, som i sin motion givit uttryck åt den synpunkten, att landstingen icke borde betungas med några utgifter för barnmorskeväsendets organisation, har beträffande denna paragraf yrkat, att kostnaderna för barnmorskestyrelserna borde läggas på staten i stället för, såsom föreslagits, på landstingen. Utskottet hänvisar härutinnan till vad därom nedan vid 4—7 §§ anføres.

*Herr Kaijsers
motion.*

Lika med departementschefen finner utskottet erforderligt, att för det enhetliga och sakkunniga avgörandet av den mångfald frågor av ekonomisk och administrativ natur, som uppkomma med genomförandet av den föreslagna omregleringen av barnmorskeväsendet, skapas särskilda centrala organ. Det har emellertid synts utskottet, att de för detta ändamål föreslagna barnmorskestyrelserna, vilka skola inrättas inom varje landstingsområde och i distriktsindelningen ingående stad, som ej deltagar i landsting, borde kunna göras mindre omfattande och deras förvaltning enklare än som avsetts i förslaget. Sålunda håller utskottet före, att medelsförvaltningen och expeditionen för distrikt inom landstingsområde ej borde kräva särskild tjänsteman utan kunde ombesörjas av landstingets kamrerare. Vidare förmenar utskottet, att även om, såsom lämpligt torde vara, de valda ledamöterna av barnmorskestyrelserna i stor utsträckning komma att utses bland ledamöterna i annan landstingens förvaltningsdelegation, varigenom särskilda resor synas i viss mån kunna undvikas, och även under den av utskottet antagna förutsättningen att ledamöterna i styrelserna icke erhålla fast arvode utan blott resekostnads- och traktamentsersättning för samman-

Utskottet.

trädesdagarna, barnmorskestyrelserna komma att draga avsevärda kostnader. En minskning i styrelseledamöternas antal synes därför ur sparsamhetssynpunkt önskvärd.

Berörda minskning i antalet ledamöter anser utskottet lämpligen vinnas genom att den ledamot uteslutes, som skulle utses av länsstyrelsen, respektive överståthållarämbetet. Därigenom komme barnmorskestyrelse att bestå av allenast tre ledamöter, nämligen förste provinsialläkare, respektive förste stadsläkare, stadsläkare eller dennes ställföreträdare, såsom ordförande, och två av landstinget, respektive stadsfullmäktige, utsedda ledamöter. Utskottet föreslår en lydelse av paragrafen med detta innehåll.

4—7 §§.

Förevarande fyra paragrafer behandla de distriktsbarnmorska tillkommande ersättningar och förmåner, sättet för dessas utgörande samt därmed sammanhängande förhållanden. Enligt förslaget skulle sådan barnmorska åtnjuta en årslön av minst 1,000 kronor jämte två ålders-tillägg, vardera å etthundra kronor, och därjämte antingen förses med tjänlig bostad, bestående av minst två rum och kök jämte uthus och planteringsland samt nödigt bränsle, eller ock erhålla ersättning för dessa naturaförmåner efter ortens pris, dock med minst 250 kronor årligen. Därjämte skulle distriktsbarnmorska äga rätt till gottgörelse för förbrukningsartiklar ävensom vissa andra förmåner, vilka nedan vidare beröras.

Till den kontanta årslönen skulle av staten lämnas bidrag med 200 kronor samt, för distrikt inom landstingsområde, av landsting med enahanda belopp. Därjämte skulle staten bestrida ålderstilläggen samt landstinget, respektive stad, som ej deltagar i landsting, såväl avlöning åt reservbarnmorskorna med minst 200 kronor årligen till var och en jämte dagavlöning vid tjänstgöring som ock kostnaderna för barnmorskestyrelserna.

Beträffande de distriktsbarnmorska sålunda tillkommande förmåner hava i ovanberörda motioner framställtts åtskilliga ändringsförslag.

Vad först angår den kontanta lönen och sättet för dess bestridande hava framförts följande yrkanden.

Herr Perssons
i Fritorp
motion.

Herr Persson i Fritorp har i sin motion yrkat, att det i 7 paragrafen omförmälda statsbidraget till distriktsbarnmorskas lön måtte höjas från tvåhundra till fyrahundra kronor och distriktets andel av samma lön följaktligen sänkas med motsvarande belopp. Till stöd för detta yrkande har motionären — under framhållande av den mening, att det vore

oriktigt att reglera löner vid en tidpunkt, då levnadsomkostnaderna vore exceptionellt höga, samt att i varje fall vid en löneroglering hänsyn icke uteslutande borde tagas till den rådande abnorma dyrtiden — an- fört, att då Kungl. Maj:t likväl ansett sig icke böra stanna vid den av medicinalstyrelsen föreslagna minimilönen åttahundra kronor, den av Kungl. Maj:ts förslag föranledda ytterligare utgiftsökningen icke borde drabba kommunerna utan läggas å staten.

Herr Kaijser har, såsom tidigare antytts, i sin motion hemställt, att samtliga utgifter, som enligt förslaget skulle drabba landstingen eller städer utom landsting, i stället måtte läggas på staten. Till stöd härför har anförts, att en jämn fördelning över hela riket av de nya utgifterna för barnmorskeväsendet syntes kunna ske endast genom att staten övertog de utgifter, som ej lades på primärkommunerna, samt att landstingen redan förut betungats med betydande utgifter för ändamål, som för dem tidigare varit främmande.

Herr Kaijser's
motion.

Herr Norman och hans medmotionärer hava i sin motion yrkat, att riksdagen ville besluta sådan ändring i förevarande lagförslag, att någon ökning av kommunernas utgifter för barnmorskornas avlöning icke behövde ifrågakomma. Av motiveringen synes, då icke direkt påyrkas att landstingen eller staten skulle åläggas ökade kostnader, framgå, att detta önskemål skulle vinnas genom sänkning av den föreslagna minimilönen till 800 kronor, varigenom kommunernas andel däri skulle stanna vid nuvarande belopp. Till stöd för berörda yrkande har i huvudsak an- förts, att trots det i propositionen framhållits, att ett stort antal kom- muner vore så tyngda av skulder och utgifter, att det icke kunde ifråga- sättas att belasta kommunerna ensamma med utgifterna för en löne- reglering för barnmorskorna, nu likväl föresloges en ganska kraftig ök- ning av kommunernas utgifter för berörda ändamål, att en avsevärd förbättring kunde vinnas redan därigenom att till de nuvarande löne- förmånerna, som utgå från kommunerna, lades ett statsbidrag å 200 kronor och staten därutöver betalade två ålderstillägg om tillsammans 200 kronor, samt att en lönestat, som utginge från de nu rådande extra ordinära förhållandena, icke borde fastställas, utan komensation under kristiden lämnas i form av extra dyrtidstillägg.

Herr Normans
m. fl. motion.

I fråga om den kontanta lönen hade medicinalstyrelsen med till- mötesgående av barnmorskeförbundets år 1917 till Kungl. Maj:t gjorda framställning föreslagit, att årslönen skulle utgöra minst 800 kro-

Utskottet.

nor, vartill skulle komma två ålderstillägg å vardera 100 kronor. Medicinalstyrelsen synes därvid hava förutsatt, att särskilt krigstidstillägg icke skulle komma att såsom hittills utgå. Departementschefen har vid en jämförelse med löneförmånerna för andra kvinnliga yrkesgrupper, vilkas förutsättningar och utbildning vore likartade med barnmorskornas, funnit, att de sålunda föreslagna lönebeloppen vore väl knappt tillmätta, även efter en nedgång av den nu rådande prisnivån, och med anledning härav föreslagit minimilönen till 1,000 kronor årligen. Utskottet har ej kunnat ansluta sig till denna departementschefens uppfattning. Jämförelsen med vissa andra befattningshavare kan ur olika synpunkter icke anses bindande. Enda anledningen att frångå medicinalstyrelsens förslag skulle enligt utskottets uppfattning vara den efter förslagets avgivande inträdda prisstegringen. Väl finner utskottet, att, så länge nuvarande dyrtid är rådande, den kontanta lönen bör utgöra minst 1,000 kronor. Det kan emellertid enligt utskottets förmenande icke anses lämpligt att vid fastslående i lag för lång framtid av viss minimilön fästa avgörande avseende vid rådande utomordentliga konjunkturer. Utskottet har därför stannat vid att föreslå en minimilön av 800 kronor, men har utskottet därvid förutsatt, att av statsmedel kommer att, så länge dyrtiden varar, i form av krigstidshjälp tillskjutas ett belopp motsvarande skillnaden mellan nämnda båda summor.

Vad härefter beträffar fördelningen av kostnaderna för berörda avlöning har med den föreslagna anordningen härför avsetts en sådan fördelning av utgifterna för barnmorskeväsendet, att desamma i möjligaste mån utjämnas. Lagförslaget synes, efter den jämkning, som av den föreslagna nedsättningen i minimilönens summa föranledes, vara väl avvägt. Att viss del av dessa kostnader skall vila å staten, anser utskottet riktigt. Som i propositionen erinrats, synes detta vara av riksdagen tidigare i princip erkänt, då av statsmedel krigstidshjälp lämnats barnmorskorna. Tveksamhet har däremot visat sig råda, huruvida landstingen böra betungas med denna nya icke obetydliga utgift för ett för dem hittills främmande ändamål.

Utskottets uppfattning är, att stor varsamhet bör iakttagas beträffande landstingens betungande med utgifter för ändamål, över vilka landstingen ej äga råda. Med hänsyn till den ifrågavarande utgiftens innebörd synes dock landstingens delaktighet i densamma ej kunna avvisas. Märkas bör även, att endast fem landsting uttalat sig mot varje bidragskyldighet till barnmorskornas avlöning. Vidare torde böra ihågkommas, att det är förutsatt, att distriktsbarnmorskornas pensionering skall väsentligen bekostas av statsmedel. Därest utskottets ovanberörda

förslag angående avlöningens belopp och den vid detta förslag fogade förutsättningen godkännas av riksdagen, torde vidare statsverket, åtminstone under den närmaste tiden, för barnmorskornas avlöande åsamkas betydligt större utgifter än i förslaget avsetts. Att, såsom herr Kaijser föreslagit, å staten överflytta jämväl landstingens andel i avlöningen och övriga kostnader för ifrågavarande organisation, synes utskottet jämväl av dessa skäl icke böra förordas.

Då utskottet således hemställer, att, med bibehållande av statens och landstingens bidrag, minimilönen nedsättes till 800 kronor, följer härav, att distriktets andel av lönen kommer att stanna vid samma minimibelopp som hittills, 400 kronor.

Beträffande de övriga förmåner, som enligt förslaget skola tillkomma distriktsbarnmorska, hava motionsvis framstälts ändringsyrkanden, dels av herr Persson i Fritorp därom att de stadganden, varigenom distriktsbarnmorska tillerkänts rätt till fri bostad och kost under förrättningar (§ 5) och fri telefon (§ 4), måtte ur lagtexten utgå, och dels av herr Kaijser, att den distriktsbarnmorska i 5 § tillförsäkrade rätten till fria resor måtte inskränkas till de fall, då avståndet till förrättningsstället överstege 2.5 kilometer.

Motioner.

Till stöd för dessa yrkanden har anförts, av herr Kaijser, att det torde vara meningen, att fria resor skulle tillhandahållas endast om avståndet till förrättningsstället hade en viss storlek, och av herr Persson i Fritorp, att då delade meningar givetvis kunde råda därom, huruvida barnmorska för sin tjänst vore i behov av telefon, samt behovet därav dessutom kunde vara olika på olika orter, denna fråga borde ordnas efter gottfinnande av distriktet utan någon föreskrift i lagen, samt att, vad anginge bestämmelsen om att barnmorska under förrättningar skulle åtnjuta fri bostad och kost, ett dylikt lagfästade av en gängse praxis vore onödigt, emedan vid dylika tillfällen med säkerhet visades gästvänlighet i den utsträckning förrättningsstället förmådde.

Utskottet har ansett, att svårigheter stundom, ej minst i fall, då bostad redan finnes ordnad, kunna möta att åt distriktsbarnmorska å önskelig boningsplats anskaffa bostad om två rum och kök jämte planteringsland. I detta hänseende bör alltså enligt utskottets uppfattning lagen lämna distrikten mera frihet att efter förhållandena reglera dessa förmåner. Utskottet har i överensstämmelse härmed ansett, att såsom minimum bör fastställas allenast ett rum och kök jämte uthus, samt att beträffande planteringsland distrikt skall vara skyldigt att tillhandahålla sådant endast där så lämpligen kan ske.

Utskottet.

För att emellertid kommunernas bestämmanderätt härvidlag ävensom beträffande frågan om bostadsförmånens utgörande in natura eller i penningar icke skall lämnas fullständigt okontrollerad, och för avgörande av de meningsskiljaktigheter mellan distrikt, å ena, och barnmorska, å andra sidan, som kunna uppstå rörande omfattningen och beskaffenheten av naturaförmånerna samt tillhandahållande av telefon och liknande spörsmål, anser utskottet önskvärt, att till 4 § fogas ett nytt moment av innehåll, att frågor av denna art i händelse av tvist skola slutligt avgöras av barnmorskestyrelsen. Vad åter angår tvister mellan olika, i ett distrikt ingående kommuner angående deras respektive andelar i distriktsbarnmorskas avlöning stadgas i 6 §, att avgörandet härutinnan ligger hos länsstyrelsen efter barnmorskestyrelsens hörande. Vid prövning av sådana frågor torde de naturaförmåner, som av någon kommun kunna utgöras, komma att, efter uppskattning, tagas i betraktande.

Med hänsyn till den betydelse, det måste anses äga för den hjälp-sökande allmänheten att barnmorska kan anträffas på telefon, anser utskottet yrkandet om uteslutande av denna förmån icke böra bifallas. Av vikt är emellertid, att rätten till fri telefon icke anses obligatorisk, utan att frågan i varje fall prövas med hänsyn till förhållandena inom distriktet.

Beträffande de förmåner, som i övrigt tillagts barnmorska, har utskottet icke funnit anledning till annan anmärkning än att, då det för närvarande, utan att särskild bestämmelse därom finnes i lag, torde vara en allmän regel, att barnmorska å förrättningsstället erhåller fri bostad och kost, det synes utskottet så mycket mindre vara anledning att i lagen införa ett stadgande härom, som ett sådant stadgande kan tänkas giva anledning till tvister angående beskaffenheten av dessa förmåner, särskilt vid förrättningar i hem, som icke äro i stånd att tillhandahålla dem till den art och omfattning, som barnmorskan skulle anse sig ha rätt att fordra. Utskottet hemställer därför att, med bifall till vad herr Persson i Fritorp yrkat, bestämmelsen härom utgår ur 5 §. Att på sätt herr Kaijser föreslagit inskränka rätten till fria resor synes utskottet icke tillrådligt.

8 §.

Enligt vad det inom utskottet framhållits, lärer det icke sällan förekomma, att kommun träffar avtal med annan barnmorska än den kommunalt anställda att mot särskild ersättning av kommunen för varje förrättning eller med visst årligt belopp biträda barnaföderskor, framför allt i någon del av kommunen, som ligger särskilt avlägset från den

fast anställda barnmorskans boningsort. Ett behov av dylik ackordsuppgörelse med praktiserande barnmorska kan även efter den föreslagna distriktsindelningens genomförande komma att göra sig gällande inom vissa distrikt. Förslaget avfattning torde visserligen icke lägga hinder i vägen för träffande av dylika ackordsuppgörelser utan att därmed nödvändigt skulle behöva följa skyldighet för distriktet att till barnmorska, med vilken uppgörelsen träffas, utgiva den lön och tillhandahålla de förmåner, varom sägs i 4 och 5 §§, men utskottet har likväl ansett det önskvärt, att förefintligheten av dylik möjlighet tydligt uttalas i lagtexten. Utskottet har funnit detta lämpligast böra ske i förevarande paragraf och hemställer på grund härav om ett tillägg till densamma av nu angiven innebörd.

11 §.

Herr Kaijser hemställer i anslutning till sin förut återgivna motivering, att kostnaderna för reservbarnmorskornas avlöning måtte läggas å staten i stället för, såsom i förevarande paragraf stadgas, å vederbörande landsting eller stad. Herr Kaijser's
motion.

Med hänvisning till vad utskottet ovan under 4—7 §§ anført beträffande principerna för fördelningen av kostnaderna för det kommunala barnmorskeväsendet, får utskottet hemställa, att herr Kaijser's motion i denna del icke måtte vinna riksdagens bifall. Utskottet.

Övergångsbestämmelser.

2 och 3 punkterna.

Andra punkten i övergångsbestämmelserna behandlar det fall, att inom område, som enligt den fastställda distriktsindelningen skall utgöra ett barnmorskedistrikt, vid tiden för lagens ikraftträdande finnes *mer än en* fast anställd barnmorska, samt stadgar, att för sådant fall med distriktsbarnmorskans anställande må anstå, till dess samtliga de vid nämnda tid inom området anställda barnmorskorna avgått, eller den sist kvarstående av dem övertagit distriktsbarnmorsketjänsten med samtycke av den eller de kommuner, där hon är anställd. Uttrycklig övergångsbestämmelse för det fall att inom sådant område vid nämnda tid finnes allenast *en* fast anställd barnmorska saknas, men uppenbart är, att avsikten icke varit att för sistnämnda fall skyldigheten att anställa distriktsbarnmorska skulle omedelbart inträda, utan att i detta fall nyssberörda regler skola analogt tillämpas. Utskottet hemställer, att andra punktens

avfattning förtydligas i detta avseende. Den sålunda föreslagna ändringen medför en mindre jämkning i avfattningen av tredje punkten. Därjämte hemställer utskottet, att den i förevarande hänseende avgörande tidpunkten bestämmes icke till den, då barnmorskan *avgår*, vilket kunde tolkas, som om avgörandet låge i hennes hand, utan till tiden för *utgången av tjänsteavtalet* med henne.

4 punkten.

Motion. Herr Kaijser hemställer i anslutning till sin förut återgivna motivering, att jämväl under övergångstiden kostnaderna måtte helt fördelas mellan staten och kommunerna.

Utskottet. Beträffande herr Kaijsers ifrågavarande yrkande hänvisar utskottet till vad ovan under 4—7 §§ anförts.

På grund av vad sålunda anförts, får utskottet hemställa,

A. att riksdagen, med förklarande, att Kungl. Maj:ts förevarande förslag icke kunnat av riksdagen i oförändrat skick antagas, måtte för sin del antaga följande

Förslag

till

Lag

om anställande av distriktsbarnmorskor m. m.

Härigenom förordnas som följer:

1 KAP. Om barnmorskedistrikt, barnmorskestyrelser och distriktsbarnmorskor.

Kungl. Maj:ts förslag.

Utskottets förslag.

1 §.

För tillgodoseende av barnafödorskors behov av förlossningshjälp skall riket vara indelat i barnmorskedistrikt, vart och ett med en fast anställd distriktsbarnmorska. Distriktsindelningen fastställs av medicinalstyrelsen.

Kungl. Maj:ts förslag.

Utan hinder av vad i denna lag stadgas äger medicinalstyrelsen medgiva, att stad så ock *intill densamma gränsande* mindre landskommun må undantagas från distriktsindelningen, under villkor, att staden eller landskommunen träffar avtal med tillräckligt antal i staden praktiserande barnmorskor att, mot ersättning av staden eller landskommunen för varje förrättning, betjäna medelösa barnaföderskor.

Utskottets förslag.

Utan hinder av vad i denna lag stadgas äger medicinalstyrelsen medgiva, att stad så ock *närbelägen* mindre landskommun må undantagas från distriktsindelningen, under villkor, att staden eller landskommunen träffar avtal med tillräckligt antal i staden praktiserande barnmorskor, varigenom dessa, mot ersättning av staden eller landskommunen, beräknad efter antalet utförda förrättningar, förplikta sig att enligt fastställd taxa betjäna barnaföderskor.

2 §.

Inom varje landstingsområde och i varje stad, som ingår i distriktsindelningen men ej deltagar i landsting, skall, på landstingets eller stadens bekostnad, finnas en barnmorskestyrelse, vilken skall hava till uppgift att handlägga ärenden rörande barnmorskeväsendet inom landstingsområdet eller staden.

Barnmorskestyrelse inom landstingsområde skall bestå av förste provinsialläkaren eller dennes ställföreträdare som självskriven ordförande samt *tre ledamöter, av vilka en utses av länsstyrelsen samt två av landstinget för fem år i sänder, jämte enahanda antal på samma sätt och för samma tid utsedda suppleanter.*

Beträffande stad, som nyss nämnts, skall styrelsen bestå av vederbörande förste stadsläkare, stadsläkare eller dennes ställföreträdare som ordförande *ävensom tre för ovan angiven tid valda ledamöter, av vilka en utses, i Stockholm av överståthållarämbetet och eljest av vederbörande länsstyrelse samt två av*

Barnmorskestyrelse inom landstingsområde skall bestå av förste provinsialläkaren eller dennes ställföreträdare som självskriven ordförande samt *två av landstinget för fem år i sänder utsedda ledamöter jämte enahanda antal för samma tid utsedda suppleanter.*

Beträffande stad, som nyss nämnts, skall styrelsen bestå av vederbörande förste stadsläkare, stadsläkare eller dennes ställföreträdare som ordförande samt *två av stadsfullmäktige för ovan angiven tid valda ledamöter jämte enahanda antal för samma tid utsedda suppleanter.* På framställning av sådan

Kungl. Maj:ts förslag.

stadsfullmäktige. För de valda ledamöterna utses i enahanda ordning lika antal suppleanter. På framställning av sådan stad äger Kungl. Maj:t medgiva den ändring av styrelsens sammansättning, som kan finnas påkallad.

Närmare bestämmelser i fråga om barnmorskestyrelsernas verksamhet utfärdas av Kungl. Maj:t.

Utskottets förslag.

stad äger Kungl. Maj:t medgiva den ändring av styrelsens sammansättning, som kan finnas påkallad.

3 §.

Distriktsbarnmorska tillsättes av barnmorskestyrelsen, sedan, efter inhämtande av vederbörande tjänsteläkares yttrande, den eller de till barnmorskedistriktet hörande kommuner avgivit sitt förord. Distriktsbarnmorska förordnas tills vidare med sex månaders ömsesidig uppsägningstid.

4 §.

Distriktsbarnmorska skall i årlig lön åtnjuta minst *ettusen* kronor jämte två ålderstillägg, vardera å etthundra kronor, efter fem och tio års väl vitsordad tjänstgöring ävensom därjämte antingen förses med tjänlig bostad, bestående av minst *två* rum och kök jämte uthus och planteringsland, samt nödigt bränsle eller ock erhålla ersättning för dessa naturaförmåner efter ortens pris, dock med minst tvåhundrafemtio kronor.

Distriktsbarnmorska skall tillika åtnjuta gottgörelse för alla för förlösningssbiträde erforderliga förbrukningsartiklar samt, där så lämpligen kan ske, kostnadsfritt tillhandahållas telefon.

Därest hinder för tjänstens behöriga uppehållande icke möter, skall distriktsbarnmorska äga rätt att åtnjuta semester under en tid av fjorton dagar årligen.

4 §.

Mom. 1. Distriktsbarnmorska skall i årlig lön åtnjuta minst *åttahundra* kronor jämte två ålderstillägg, vardera å etthundra kronor, efter fem och tio års väl vitsordad tjänstgöring ävensom därjämte antingen förses med tjänlig bostad, bestående av minst *ett* rum och kök jämte uthus och, *där så lämpligen kan ske*, planteringsland, samt nödigt bränsle eller ock erhålla ersättning för dessa naturaförmåner efter ortens pris, dock med minst tvåhundrafemtio kronor.

Kungl. Maj:ts förslag.

Utskottets förslag.

5 §.

Utöver den fasta avlöningen äger distriktsbarnmorska att för varje förrättning och rådfrågning undfå ersättning enligt taxa, som vid hennes antagande eller senare, jämlikt med henne träffat avtal, blivit av barnmorskestyrelsen fastställd. I taxan skall distriktsbarnmorska tillförsäkras rätt att under förrättningar åtnjuta fri bostad och kost ävensom fria resor till och från förrättningsstället.

Innan taxan fastställs, böra den eller de till barnmorskedistriktet hörande kommuner lämnas tillfälle att yttra sig i ärendet.

6 §.

De till distriktsbarnmorska jämlikt 4 § första stycket utgående avlöningsförmåner bestridas, med åtnjutande av bidrag, varom i 7 § sägs, av den eller de till distriktet hörande kommuner. Av dem tillhandahålles jämväl i 4 § andra stycket omförmälda gottgörelse för förbrukningsartiklar samt för telefon.

Medel, som erfordras för bestridande av i första stycket avsedda kostnader, utgöras efter enahanda grund, som för kommunalutskylder i allmänhet är eller kan varda föreskriven.

Höra till ett distrikt flera kommuner och kunna dessa ej enas om de belopp, med vilka de skola bidraga till i första stycket av denna

Mom. 2. Fråga angående utgörande och beskaffenhet av naturaförmåner ävensom rörande ersättning för sådan förmån skall i händelse av tvist hänskjutas till barnmorskestyrelsen, som härutinnan äger meddela beslut. Dyligt beslut må ej överklagas.

5 §.

Utöver den fasta avlöningen äger distriktsbarnmorska att för varje förrättning och rådfrågning undfå ersättning enligt taxa, som vid hennes antagande eller senare, jämlikt med henne träffat avtal, blivit av barnmorskestyrelsen fastställd. I taxan skall distriktsbarnmorska tillförsäkras fria resor till och från förrättningsstället.

6 §.

De till distriktsbarnmorska jämlikt 4 § *mom. 1* första stycket utgående avlöningsförmåner bestridas, med åtnjutande av bidrag, varom i 7 § sägs, av den eller de till distriktet hörande kommuner. Av dem tillhandahålles jämväl i 4 § *mom. 1* andra stycket omförmälda gottgörelse för förbrukningsartiklar samt för telefon.

*Kungl. Maj:ts förslag.**Utskottets förslag.*

paragraf avsedda kostnader, eller uppgå av dem beviljade belopp tillika med de bidrag, vilka enligt 7 § skola från staten och landstinget utgå, ej till den i 4 § stadgade minimiavlöning, skall vederbörande länsstyrelse efter barnmorskestyrelsens hörande bestämma varje kommuns andel.

7 §.

Till distriktsbarnmorskas årliga avlöning bidrager staten med tvåhundra kronor. Där distriktets kommun eller kommuner deltaga i landsting, bidrager detta med minst tvåhundra kronor för år räknat.

De till distriktsbarnmorska utgående ålderstilläggen bestridas av statsmedel.

8 §.

Vill kommun, som ingår i ett eller flera barnmorskedistrikt, dessutom på egen bekostnad hava särskild barnmorska fast anställd i sin tjänst, skall det dock åligga kommunen att fullgöra den i 6 § stadgade skyldighet att bidraga till distriktsbarnmorskas avlöning. *Sådan av kommun anställd särskild barnmorska, som i denna paragraf avses, skall åtnjuta den lön samt den ersättning och de förmåner i övrigt, vilka jämlikt 4 och 5 §§ tillkomma distriktsbarnmorska.*

8 §.

Vill kommun, som ingår i ett eller flera barnmorskedistrikt, dessutom på egen bekostnad hava särskild barnmorska fast anställd i sin tjänst *eller träffa avtal med annan barnmorska att mot ersättning av kommunen för varje förrättning eller med visst årligt belopp betjäna barnaföderskor*, skall det dock åligga kommunen att fullgöra den i 6 § stadgade skyldighet att bidraga till distriktsbarnmorskas avlöning. *Är barnmorska, som i denna paragraf avses, fast anställd, skall hon åtnjuta den lön samt den ersättning och de förmåner i övrigt, vilka jämlikt 4 och 5 §§ tillkomma distriktsbarnmorska.*

2 KAP. Om reservbarnmorskor.

9 §.

Inom varje landstingsområde och i varje stad, som ingår i distriktsindelningen men ej deltagar i landsting, skall, för fullgörande av distriktsbarnmorskornas åligganden under det de åtnjuta semester eller eljest förfall för dem föreligger, finnas erforderligt antal fast anställda reservbarnmorskor.

Kungl. Maj:ts förslag.

Utskottets förslag.

10 §.

Reservbarnmorska tillsättes för viss tid av barnmorskestyrelsen, som jämväl bestämmer den ort, där hon skall vara bosatt.

11 §.

Reservbarnmorska skall av vederbörande landsting eller stad åtnjuta lön med minst tvåhundra kronor om året.

Vid uppehållande av distriktsbarnmorskans tjänst äger reservbarnmorska tillika av landstinget eller staden uppbära dagavlöning med minst tre kronor jämte ersättning för resa till och från tjänstgöringsorten, varjämte hon därstädes skall av vederbörande distriktsbarnmorska eller, vid vakans, av den eller de till distriktet hörande kommuner förses med möblerat rum med värme och lyse. På nämnda kommuns eller kommuners bekostnad skall hon därjämte åtnjuta gottgörelse för alla för förlösningens biträde erforderliga förbrukningsartiklar.

Utöver vad nu är sagt äger reservbarnmorska för varje förrättning och rådfrågning åtnjuta den ersättning och de förmåner i övrigt, vilka i den för tjänstgöringsdistriktet gällande taxa tillförsäkrats distriktsbarnmorska.

Denna lag, varigenom lagen den 13 juni 1908 angående kommuns skyldighet i fråga om anställande av barnmorska upphäves, träder i kraft den 1 januari 1920.

Härvid skola gälla följande

Övergångsbestämmelser.

1:o) De i 2 § avsedda barnmorskestyrelser skola vara utsedda före utgången av september månad 1919.

2:o) Där inom område, som enligt av medicinalstyrelsen enligt 1 § här ovan fastställd distriktsindelning skall utgöra ett barnmorskedistrikt, vid tiden för lagens ikraftträdande finnes *mera än en* fast anställd barnmorska, må med distriktsbarnmorskans anställande anstå, till dess *samt-*

2:o) Där inom område, som enligt av medicinalstyrelsen enligt 1 § här ovan fastställd distriktsindelning skall utgöra ett barnmorskedistrikt, vid tiden för lagens ikraftträdande finnes *av kommun* fast anställd barnmorska, må med distriktsbarnmorskans anställande anstå, till dess *tiden*

Kungl. Maj:ts förslag.

liga de vid sistnämnda tid inom området anställda barnmorskorna avgått eller den sist kvarstående av dem övertagit distriktsbarnmorsketjänsten med samtycke av den eller de kommuner, där hon är anställd.

3:o) Under mellantiden skall, då någon av barnmorskorna avgår, antingen hennes tjänst uppehållas av vikarie eller ock, där samtycke därtill lämnas av den eller de övriga barnmorskorna inom området i fråga ävensom av vederbörande kommun eller kommuner, de med tjänsten förenade åligganden fullgöras av den eller de övriga barnmorskorna.

4:o) Intill dess distriktsbarnmorsketjänsten tillsättes, skola den eller de inom området anställda barnmorskorna åtnjuta minst dem enligt hittills gällande lag tillkommande avlöning, varjämte av de bidrag, som jämlikt 7 § här ovan skola till varje distriktsbarnmorskas avlönande lämnas av staten och vederbörande landsting, ett belopp av tillhoppa fyrahundra kronor skall tillfalla den eller de anställda barnmorskorna. Finnas inom området ifråga två eller flera barnmorskor, verkställes fördelningen mellan dem av berörda bidrag utav barnmorskestyrelsen i förhållande till den en var av dem åliggande arbetsbörda.

Utskottets förslag.

för tjänsteavtalet med förstnämnda barnmorska utgått eller hon blivit till distriktsbarnmorska antagen.

Finnas inom område, som förut sagts, vid nämnda tid flera av kommun fast anställda barnmorskor, vare enahanda anstånd medgivet, till dess för en var av dessa barnmorskor tjänstetiden utgått eller den sist kvarstående av dem blivit till distriktsbarnmorska antagen.

3:o) Under mellantiden skall, då i distrikt med flera än en fast anställd barnmorska någon av barnmorskorna avgår, antingen hennes tjänst uppehållas av vikarie eller ock, där samtycke därtill lämnas av den eller de övriga barnmorskorna inom området i fråga ävensom av vederbörande kommun eller kommuner, de med tjänsten förenade åligganden fullgöras av den eller de övriga barnmorskorna.

B. att förevarande motioner, nr 133 i första kammaren och nr 320 och 323 i andra kammaren, i den mån de icke kunna anses besvarade genom vad ut-

skottet ovan under A. hemställt, icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Stockholm den 7 mars 1919.

På andra lagutskottets vägnar:

ADOLF DAHL.

Reservationer:

1:o) av herr *Kaijser*, som anført:

»Enligt mitt förmenande skola kommunerna utdebitera på sina skattpliktiga de utgifter, som kommunerna besluta. Hittills hava kommunerna anställt barnmorskor och avlönat dessa. Utgifterna härför ha enligt nyssnämnda princip också utdebiterats av kommunerna. Nu komma Kungl. Maj:t och riksdagen och säga: barnmorskorna skola anställas på sätt, som vi föreskriva, och skola hava 800 kronor i årlig lön. Då är det väl ej mer än billigt, att också Kungl. Maj:t och riksdagen betala de ökade utgifter, som detta medför. Landstingen hava, så vitt jag kan finna, ej med detta att göra. Landstingen böra, enligt mitt förmenande, endast utdebitera de utgifter, som landstingen besluta. Detta är landstingsskatter. Att Kungl. Maj:t och riksdagen därutöver pålägga landstingen skatter, är endast att maskera kronoskatter. Dessa av Kungl. Maj:t och riksdagen beslutade skatter, som skola utgå över alla statens skattedragande, komma härigenom endast att uppdelas på två delar, som ändock skola inbetalas på en gång och av samma skattebetalande.

Då nu därjämte i förevarande fall antalet barnmorskor alltefter folkmängden och distriktens ytvidd kommer att bliva olika, kommer den skatt, som landstingen i detta fall få att uttaga, att bliva olika i olika län och relativt större i de folkfattigaste och till yttinnehållet vidsträcktaste länen, vilket också är oriktigt och därför ytterligare stöder mitt förslag, att landstingen ej skola bidra till barnmorskornas avlöning.

På grund härav får jag yrka bifall till utskottets förslag med sådan ändring av nedannämnda §§, att de komma att lyda på följande vis:

2 §.

Inom varje landstingsområde och i varje stad, som ingår i distriktsindelningen men ej deltagar i landsting, skall på *statens* bekostnad finnas
— — — — — staden.

Barnmorskestyrelse — — — — — suppleanter.

Beträffande — — — — — påkallad.

Närmare — — — — — Kungl. Maj:t.

7 §.

Till distriktsbarnmorskas årliga avlöning bidrager *staten* med två hundra kronor. De till distriktsbarnmorska utgående ålderstilläggen bestridas likaledes av *staten*.

11 §.

Reservbarnmorska åtnjuter av *staten* en lön av minst två hundra kronor om året.

Vid uppehållandet av distriktsbarnmorskas tjänst äger reservbarnmorska tillika av *staten* uppbära — — — — förbrukningsartiklar.

Utöver — — — — — distriktsbarnmorska.

Övergångsbestämmelser:

4) Intill — — — — — avlöning, varjämte av de bidrag, som jämlikt 7 § här ovan skola till distriktsbarnmorskas avlönande lämnas av *staten*, ett belopp av två hundra kronor skall tillfalla — — — — barnmorskorna. Finnes — — — — — arbetsböda.»

2:o) av herr *Hage*.